

REMISSYTTRANDE

2025-06-27

Dnr: 0188/25

Er referens: Ju2025/00812

Justitiedepartementet

Enheten för migrationsrätt

Remissyttrande över betänkandet Skärpta och tydligare krav på vandel för uppehållstillstånd (SOU 2025:33)

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått rubricerade betänkande på remiss och avstyrker utredningens förslag. Skälen för detta presenteras nedan.

Problembeskrivning saknas

Brå anser att det saknas en problembeskrivning som motiverar de lagstiftningsförändringar som föreslås av utredningen. Det innebär också att de sannolika kostnadsökningar som utredningens förslag kommer att medföra för framför allt Migrationsverket men även ett flertal andra myndigheter inte kan värderas.

Utöver att inga uppskattningar görs av utredningen om hur många personer som kan bli berörda av förslagen, konstaterar Brå att förslagen inte heller underbyggs av statistiska eller andra sifferbaserade underlag vilket medför att det inte kan göras några bedömningar av förslagens träffyta eller uppskattningar av eventuella ekonomiska konsekvenser. I Delegationen för migrationsstudiers policybrief om vandelsprövningar är en central slutsats att det saknas underlag för att konstatera att utlännningar som kommer till Sverige skulle missköta sig i sådan utsträckning att förslag av den typ som nu lämnas skulle få någon egentlig betydelse (*Att väga och värdera invandrarers levnadssätt. Delmi policy brief, 2024:12*). Den eventuella nyttan av utredningens förslag kan därför inte vägas mot kostnaderna på ett meningsfullt sätt.

Konsekvenser för brottsligheten

Brå anser inte att det presenteras några starka belägg för slutsatsen, som utredningen drar, om att brottsligheten bedöms minska om förslagen går igenom. Det görs som nämnts ovan inga uppskattningar av hur många personer som kommer träffas av förslagen och skrivningar som *"Det är rimligt att anta att en inte obetydlig andel av de som kommer att utvisas skulle ha gjort sig skyldiga till nya brott i Sverige om de hade fått stanna kvar (sid. 698)"*, underbyggs inte.

Brå anser tvärtom att det finns flera faktorer som i stället talar för en ökad brottslighet till följd av utredningens förslag. En sådan är att det kan antas bli fler personer som fått avslag på ansökningar om att få vistas i landet som kommer att stanna kvar trots att de inte har rätt till det. En annan är de försämrade levnadsvillkoren hos de personer som utvisas men där det finns verkställighetshinder. Brå ser också en ökad risk för arbetskraftsutnyttjande om oseriösa arbetsgivare kan lämna oriktiga uppgifter och sedan använder dessa som hållhake gentemot sina anställda.

Proportionalitet

I betänkandet saknas ett längre och mer principiellt resonemang om proportionaliteten i vissa av de omständigheter som kan ligga till grund för en bedömning av bristande vandel

kontra konsekvenserna av förslagen för individen. Det hör delvis ihop med att det inte presenterats någon generell problembild som en sådan bedömning kan ta utgångspunkt ifrån. Förslagen innebär att kraven som ställs på utlänningar för att få vistelserätt och uppehållstillstånd med mera ändras och att det blir större skillnad mellan måttstockarna som utlänningar och icke-utlänningar bedöms utifrån, vilket kan ha en segregande effekt, och även det innebära en ökad risk för brottslighet. Brå håller dock med om bedömningen som utredningen själva gör om att vissa regelskärpningar som föreslås riskerar att leda till försämrade förutsättningar för en framgångsrik integration, då det inte längre kommer finnas någon yttre gräns för när en utlänning får besked om att denne får stanna. Då även segregationseffekter kan ha en negativ effekt på brottsligheten anser Brå att det borde finnas en borte gräns för hur länge en person kan få vistas i Sverige innan denne inte längre kan utvisas/få sitt uppehållstillstånd återkallat.

Förutsebarhet och lika behandling

Utredningen gör upprepade påpekanden om att omständigheterna som ska ligga till grund för en bedömning om bristandeandel måste vara av en viss allvarlighetsgrad och att det behövs göras en sammantagen bedömning. En bidragande orsak till att det inte går att sja om hur många personer som kommer att träffas av de nya förslagen är att de kriterier som ska ligga till grund för en bedömning om bristandeandel inte är helt tydligt definierade. Utfallen av de sammantagna bedömningarna som ska göras är svåra att få en uppfattning om. Här menar Brå att det uppstår ett utrymme för godtyckliga bedömningar med otillräcklig förutsebarhet och likabehandling som följd, vilket kan urholka rättssäkerheten (se även här ovan refererade rapport från Delmi 2024:12). Europeiska kommissionens organ mot rasism och intolerans (ECRI) har också i en ny rapport (*ECRI Report on Sweden, juni 2025*) gett Sverige kritik för Tidöavtalets förslag om att återinföra ett regelverk kring bristandeandel och lyfter fram att en oro för att det kan leda till en ökad risk för godtycklighet och bidra till ökad marginalisering och utanförskap (sid 23–24).

Det är också oklart om personer som utnyttjas för prostitution kan anses omfattas av begreppet bristandeandel, särskilt om man ser till de vaga kriterier som uppställs (exempelvis skulder eller vissa övriga vandelsbrister) och i ljuset av MIG 2024:9. Brå ser ett behov av förtydliganden då det är av stor vikt att personer som utnyttjas i prostitution inte anses omfattas av begreppet.

Brå vill också lyfta en tveksamhet kring att alkohol- och narkotikamissbruk, som ju är sjukdomsklassade, bör kunna utgöra ett kriterium för bristandeandel. Frågan är också hur det är förenligt med att fysisk och psykisk sjukdom samtidigt kan utgöra ett hinder för verkställighet av Migrationsverkets beslut.

Detta yttrande avges av generaldirektör Jonas Trolle efter föredragning av biträdande enhetschef Johanna Olseryd. I den slutliga beredningen har även chefsjurist Cecilia Eneman deltagit.